

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1. Inleiding

In 2017 is de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen door de raad vastgesteld. In deze nota zijn de kaders neergelegd voor het risicomanagement.

Ambities (wat willen we bereiken)

Er moet worden gezorgd dat het optreden van risico's zo weinig mogelijk effect heeft op de uitvoering van het bestaande beleid. Daarbij beoordeelt de gemeente het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente mogelijke risico's op kan vangen zonder dat de continuïteit van beleid of bedrijfsvoering in gevaar komt.

Onze inzet (wat hebben we daarvoor gedaan)

Risicomanagement is een dynamisch proces. Gedurende het jaar worden de risico's en beheersmaatregelen geactualiseerd. Hierover wordt gerapporteerd in de jaarstukken en in de programmabegroting. Risico's met financiële effecten nemen we mee bij de bepaling van het weerstandsvermogen. Deze risico-inventarisatie heeft ook plaatsgevonden tijdens het opstellen van de begroting. De resultaten zijn opgenomen in deze paragraaf.

Volgens het beleid zijn risico's van het grondbedrijf niet in deze paragraaf opgenomen wegens de geheel eigen methodiek. Hiervoor wordt verwezen naar paragraaf 7 Grondbeleid. Wel is het weerstandsvermogen van het grondbedrijf gecorrigeerd op de beschikbare weerstandscapaciteit van de algemene dienst, zodat het beschikbare weerstandsvermogen, opgenomen in deze paragraaf, een totaalbeeld geeft.

Wat doen we In deze paragraaf

Allereerst rapporteren we over de risico-inventarisatie (§ 2.2). Op basis hiervan wordt de benodigde weerstandscapaciteit berekend (§ 2.3). Daarnaast hebben we de beschikbare weerstandscapaciteit in kaart gebracht (§ 2.4). Op basis van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit wordt het weerstandsvermogen berekend (§ 2.5). Tenslotte worden de kengetallen over de financiële positie van de gemeente weergegeven (§ 2.6).

2.2. Risico-inventarisatie

Het risicoprofiel omvat nu 44 risico's, 1 meer dan bij de vorige inventarisatie bij de Jaarrekening 2018. Hieronder staan de financiële risico's met een gewogen risico vanaf € 100.000. Daarbij hebben we ook – conform de nota – de beheersmaatregel weergegeven.

Voor de risico's in het sociale domein is een risicobedrag opgenomen, nu de Egalisatiereserve sociaal domein geen dekking meer biedt voor risico's. Dit risicobedrag is een gewogen risico op verschillende deelgebieden die onderling veelal vergelijkbare risico's hebben. De deelgebieden vanuit de doelstelling van de egalisatiereserve, die apart zijn geanalyseerd, zijn Jeugd, WMO, bijstand, WSW en leerlingenvervoer.

Het risico ten aanzien van het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs is geactualiseerd en is lager dan bij de Jaarrekening 2018. De bij dit risico genoemde investeringsbedragen betreffen – conform de afgesproken systematiek - de kalenderjaren 2020 en 2021. De hierna genoemde risico's lopen voor de meeste IHP - projecten na 2021 door.

Het risicobedrag voor "Mogelijk beroep op gemeentegarantie bij de ingebrekestelling terugbetaling € 15 miljoen (kredietfaciliteit) door C.V. Triangel aan BNG." is verhoogd van € 3.750.000 naar € 5.000.000. Het risicobedrag is geactualiseerd aan de hand van het werkelijk opgenomen bedrag van de (maximale) kredietfaciliteit.

Het 'gewogen risicobedrag' geeft de vermenigvuldiging van kans en financieel gevolg weer. Dit is het bedrag waar in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit rekening mee wordt gehouden.

Positie	Risico	Kans (in %)	Financieel gevolg (in €)	Gewogen risicobedrag	Programma risico
1	Hogere uitgaven dan geraamd voor het sociale domein	20%	2.700.000	554.000	Participatie in samenhang
	Beheersmaatregelen - Een behoudende raming in de begroting dekt een deel van de risico's al af. - Bestuurlijke invloed verbonden partijen - Heldere contractafspraken met uitvoerders - Interne beheer op uitgaven sociale domein - Zo nodig beleidskader en/of regelingen aanpassen				
2	Deelneming van € 4.900.000 via Commandiet Triangel B.V. in C.V. Triangel.	10	4.900.000	490.000	Algemeen (Treasury)
	Beheersmaatregel: - Invloed via Deelneming Triangel GEM beheer BV. - Resultaten vanuit gemeente nauwlettend gevolgd.				
3	Mogelijk beroep op gemeentegaranties bij de ingebrekestelling terugbetaling € 15 miljoen (geldleningen) door C.V. Triangel aan BNG.	4	7.500.000	300.000	Algemeen (Treasury)
	Beheersmaatregel: - 50% contragarantie BPD. - Invloed via Deelneming Triangel GEM beheer BV. - Resultaten vanuit gemeente nauwlettend gevolgd.				
4	De uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs (IHP) 2016 loopt anders dan verwacht.	33	750.000	250.000	Mens in ontwikkeling
	Beheersmaatregel: - Vóór aanbestedingen worden de te verwachten kosten berekend en indien noodzakelijk wordt het ontwerp aangepast (versoering e.d.). - Risico's worden vooraf goed onderzocht (technisch, projectrisico's e.d.) - De gemeente kan invloed uitoefenen door vertegenwoordiging in stuurgroep/projectgroep en/of bouwteam. - De gemeente neemt het bouwheerschap op zich indien zinvol.				
5	Mogelijk beroep op gemeentegarantie bij de ingebrekestelling terugbetaling € 15 miljoen (kredietfaciliteit) door C.V. Triangel aan BNG.	4	5.000.000	200.000	Algemeen (Treasury)
	Beheersmaatregel: - 50% contragarantie BPD. - Invloed via Deelneming Triangel GEM beheer BV. - Resultaten vanuit gemeente nauwlettend gevolgd.				
6	De nieuwe basisschool "De Nieuwe School (voorheen Het Perspectief)" beëindigt zelf de instandhouding (bijvoorbeeld onvoldoende leerlingen of andere overwegingen van het schoolbestuur).	30	500.000	150.000	Mens in ontwikkeling

Beheersmaatregel:

De neutraliteit van de gemeente sluit elke poging om het leerlingenaantal te beïnvloeden uiteraard volledig uit. Desondanks wordt het verloop van het aantal leerlingen nauwlettend gemonitord en de huisvesting kwalitatief goed ingevuld.

De 6 risico's vanaf € 100.000 bepalen gezamenlijk voor 86% het gewogen risico van alle risico's totaal.

Risico's verbonden partijen

In de Paragraaf verbonden partijen worden ook de risico's voor de verbonden partijen weergegeven. Deze analyse leidt niet tot de opnemings van gewogen risico-bedragen van meer dan € 100.000 in de risico-inventarisatie.

Er is een aantal onderwerpen waarvoor (nog) geen *financieel* gevolg bij de risico-inventarisatie is meegenomen, maar die wel van belang zijn om als risico te herkennen.

1. Afvalstoffenheffing. Vanuit de Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing is op dit moment geen dekking meer mogelijk bij tekorten. Dat betekent dat eventuele tekorten in de algemene dienst opgevangen moeten worden. In december worden de tarieven voor de afvalstoffenheffing vastgesteld. Op dat moment zijn ook de kosten voor de afvalinzameling en –verwerking voor 2020 bekend. Dan is ook duidelijk of er voor afval een financieel risico voor de algemene dienst opgenomen dient te worden.
2. Beheerplannen openbare ruimte. Voor het jaar 2019 is met de 1^e Burap extra budget toegekend, vanwege prijsstijgingen. Dit is gedekt vanuit de stelpost Prijsstijgingen 2019. In 2020 worden de beheerplannen financieel geactualiseerd aan de hand van de prijsstijgingen van afgelopen jaren en de areaaluitbreidingen. Dit wordt in samenhang gezien met extra inkomsten samenhangend met areaaluitbreiding in de algemene uitkering. Er is een risico dat de stelpost Prijsstijging 2020 en de (mogelijk) extra algemene uitkering onvoldoende is om de prijs- en areaaluitbreiding te dekken. Dit is op dit moment financieel nog niet in te schatten.
3. Warmtetransitie. Bij programma 3 is vermeld:
“We voeren de prioriteiten uit de Duurzaamheidsvisie verder uit. We onderzoeken welke locaties in Waddinxveen geschikt zijn voor duurzame energieopwekking. Deze ruimtelijke verkenning is ook noodzakelijk voor de Regionale Energie Strategie. Jaarlijks informeren we de raad over de voortgang van de duurzaamheidsvisie en worden vervolgstappen besproken. We stellen een transitievisie Warmte op. De Transitievisie Warmte en de Regionale Energiestrategie hebben een grote ruimtelijke én maatschappelijke impact en kunnen daarmee ook grotere financiële consequenties hebben.”
Hier speelt enerzijds dat wettelijk verplichtingen geen risico zullen zijn, maar in de begroting opgenomen dienen te worden. Dit zal dan verwerkt worden in een Burap of, de begroting voor 2021 – 2024. Voor niet-wettelijk verplichte zaken kan de raad zelf beslissen wat het ambitieniveau is. Derhalve is er nog geen financieel risico meegenomen in deze risico-inventarisatie.

2.3. Benodigde weerstandscapaciteit

Financieel gevolg

De ontwikkeling van het aantal risico's en het totaal aan maximaal financieel gevolg is als volgt.

	Begroting 2019-2022	Jaarrekening 2018	Begroting 2020-2023
Aantal geïnventariseerde risico's	43	43	44
Maximaal financieel gevolg alle risico's	€ 21.042.000	€ 20.807.000	€ 24.608.000

Risicosimulatie

Natuurlijk zullen de risico's zich niet allemaal tegelijk voordoen. Van alle risico's is de kans bepaald dat het risico zich zal voordoen. Volgens een statistische berekening kan vervolgens bepaald worden welk bedrag nodig is om de risico's af te dekken. Met een zekerheid van 90% kunnen de risico's worden afgedekt met een bedrag van € 3.362.000 (benodigde weerstandscapaciteit). Dit was bij inventarisatie voor de Jaarstukken 2018 € 2.806.000.

	Begroting 2019-2022	Jaarrekening 2018	Begroting 2020- 2023
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 2.831.000	€ 2.806.000	€ 3.362.000

2.4 Beschikbare weerstandscapaciteit

Incidentele en structurele weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit kan worden onderscheiden in incidentele weerstandscapaciteit (vermogen om eenmalige financiële gevolgen van risico's op te vangen) en structurele weerstandscapaciteit (vermogen om structureel de financiële gevolgen van risico's op te vangen). We gebruiken in eerste instantie de incidentele weerstandscapaciteit om zowel incidentele als structurele tegenvallers te dekken. Indien zich gedurende een jaar structurele tegenvallers voordoen, zonder dat daar meevallers tegenover staan, dan worden deze eerst incidenteel afgedekt vanuit de incidentele weerstandscapaciteit. Vervolgens wordt hiervoor bij de samenstelling van de eerstvolgende begroting structurele dekking gezocht binnen de structurele begrotingsruimte. Indien dit niet lukt dan kan de structurele weerstandscapaciteit ingezet worden als dekkingsmiddel.

Incidentele weerstandscapaciteit

De beschikbare incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan incidentele middelen van de algemene dienst vermeerderd met het saldo in de incidentele weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Dit wordt hieronder weergegeven.

De vrije algemene bedrijfsreserve algemene dienst is als volgt:

	Begroting 2020-2023
Algemene bedrijfsreserve algemene dienst, saldo 1-1-2020	€ 18.715.000
Af: nieuw beleid	€ 0
Vrije algemene bedrijfsreserve algemene dienst	€ 18.715.000

Elementen incidentele weerstandscapaciteit	Begroting 2019-2022	Jaarrekening 2018	Begroting 2020-2023
Vrije algemene bedrijfsreserve algemene dienst	€ 17.357.000	€ 18.229.000	€ 18.715.000
Algemene bedrijfsreserve Zwembad	€ 320.000	€ 320.000	€ 252.000
Post onvoorzien (met ingang van 2020 € 1)	€ 13.000	€ 13.000	0
Stille reserve	€ 145.000	€ 45.000	€ 20.000
Totale incidentele weerstandscapaciteit algemene dienst	€ 17.835.000	€ 18.607.000	€ 18.987.000
Saldo weerstandscapaciteit Grondbedrijf, zie Par. 7 – Grondbeleid	€ 2.751.000	€ 5.183.000	€ -1.894.000
Beschikbare incidentele weerstandscapaciteit	€ 20.586.000	€ 23.790.000	€ 17.093.000

In de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen is opgenomen dat ook stille reserves in de beschikbare weerstandscapaciteit wordt meegenomen. De stille reserves betreffen het positieve verschil tussen de directe verkoopwaarde (actuele waarde) en de boekwaarde (waardering). Het kan hierbij gaan om materiële bezittingen en/of financiële bezittingen (deelnemingen). Van een stille reserve in materiële bezittingen kan pas worden uitgegaan als de bijbehorende activa niet duurzaam aan de bedrijfsuitoefening zijn verbonden en dat de activa vrij verhandelbaar zijn. Voor de gemeente doet dat zich alleen voor bij onroerende zaken die in eigendom zijn van de gemeente en niet meer benodigd zijn voor de bedrijfsuitoefening.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit van onze gemeente wordt toegelicht in § 2.6. Kengetallen.

2.5 Benodigde versus beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt een relatie gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en daarbij benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening maakt het mogelijk om een ratio voor het weerstandsvermogen te bepalen. Om de ratio van het weerstandsvermogen te beoordelen wordt gebruik gemaakt van normen die ontwikkeld zijn in samenwerking met de Universiteit Twente en bij meerdere gemeenten worden toegepast.

Ratio	>2.0	1.4-2.0	1.0-1.4	0.8-1.0	0.6-0.8	<0.6
Betekenis	uitstekend	ruim voldoende	Voldoende	matig	onvoldoende	ruim onvoldoende

	Begroting 2019-2022	Jaarrekening 2018	Begroting 2020-2023
Beschikbare incidentele weerstandscapaciteit	€ 20.586.000	€ 23.790.000	€ 17.093.000
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 2.831.000	€ 2.806.000	€ 3.362.000
Ratio weerstandsvermogen	7,3	8,5	5,1
Ratio betekenis	uitstekend	uitstekend	uitstekend

De ratio daalt met name door een lager saldo weerstandscapaciteit Grondbedrijf. Maar de ratio is nog steeds uitstekend.

2.6 Kengetallen financiële positie

De kengetallen moeten worden opgenomen in deze paragraaf om de raad in onderlinge samenhang eenvoudig inzicht te verschaffen in de financiële positie van de gemeente en daarmee een bijdrage te leveren aan de (verdere) invulling van de kaderstellende en controlerende rollen van de raad. Ze moeten inzichtelijker maken over hoeveel (financiële) ruimte een gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen.

De website 'staatvan.zuid-holland.nl' van de provincie Zuid-Holland maakt het mogelijk door middel van een dashboard deze kengetallen te vergelijken met andere gemeenten in de provincie Zuid-Holland. Tevens zijn hierbij normen gedefinieerd, die in het vervolg als referentie worden gebruikt.

Het verloop van de kengetallen kan als volgt worden samengevat:

Kengetallen	Begroting 2019	JR 2018	B 2020	B 2021	B 2022	B 2023
Netto schuldquote	99%	65%	99%	94%	124%	115%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	98%	64%	93%	93%	123%	114%
Solvabiliteitsratio	30%	30%	30%	30%	27%	28%
Grondexploitatie ratio	59%	40%	21%	12%	6%	-1%
Structurele exploitatieruimte	2%	4%	1%	1%	0%	1%
Belastingcapaciteit	107%	106%	112%	112%	112%	112%

Toelichting:

Netto schuldquote

Kengetal dat een indicatie geeft van de hoogte van de schuld. Daarmee kan een oordeel worden gevormd over de mate waarin de baten, exclusief reservemutaties, van de gemeente toereikend zijn om de schuldverplichtingen te voldoen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de

exploitatie. Het percentage komt tot stand door de aangetrokken gelden minus de uitgezette gelden te delen door de jaarinkomsten. Volgens de website 'staatvan.zuid-holland.nl' is de kleur bij een ratio van < 90% groen, bij 90% - 130% oranje (volgens website geel) en bij > 130% rood (volgens website oranje). De netto schuldquote stijgt de komende jaren. Dit komt omdat vanwege aan te trekken financiering voor investeringen. Zie hiervoor paragraaf 4: financiering.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Bij dit kengetal worden de doorgeleende gelden van de financiële activa gecorrigeerd op de netto schuldquote. Verder is de toelichting op de netto schuldquote van toepassing, inclusief referentiewaarden.

Solvabiliteitsratio

Kengetal dat weergeeft in hoeverre het totaal van de activa is gefinancierd vanuit het eigen vermogen. De ratio wordt berekend door het eigen Vermogen (de reserves) te delen door het balanstotaal. Volgens de website "staatvan.zuid-holland.nl" is de kleur bij een ratio van > 50% groen, bij 20% - 50% oranje (volgens website geel) en bij < 20% rood (volgens website oranje).

De solvabiliteit daalt iets met ingang van 2023. Dit komt doordat het eigen vermogen licht daalt, en het vreemd vermogen toeneemt.

Grondexploitatie ratio

Kengetal dat een indicatie geeft van de hoogte van de voorraad bouwgrond en de stand van het onderhanden werk bouwgrondexploitatie. De balanswaarde hiervan minus de voorzieningen voor negatieve grondexploitaties wordt gedeeld door de jaarinkomsten om tot deze ratio te komen. De hoogte van dit kengetal geeft aan wat het terugverdienrisico is op de grondexploitaties ten opzichte van de totale inkomsten van de gemeente. Volgens de website 'staatvan.zuid-holland.nl' is de kleur bij een ratio van < 20% groen, bij 20% - 35% oranje (volgens website geel) en bij > 35% rood (volgens website oranje). Volgens de eerdergenoemde website is de bandbreedte van deze ratio bij de diverse gemeenten groot. Of een gemeente een beheers- of een ontwikkelgemeente is heeft een grote invloed op deze ratio. De gemeente Waddinxveen heeft ten opzichte van de baten een relatief grote grondpositie, die vanaf 2020 en verder de komende jaren echter fors afneemt. Met ingang van het jaar 2020 is de ratio voor het eerst groen.

Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de begroting/jaarrekening is, afgezet tegen de inkomsten. Dit kengetal brengt de structurele weerstandscapaciteit of robuustheid van de meerjarenbegroting tot uitdrukking. De structurele exploitatieruimte heeft een positieve invloed op de solvabiliteit als hiermee het eigen vermogen wordt versterkt. Volgens de website 'staatvan.zuid-holland.nl' is de kleur bij een ratio van > 0% groen, 0% oranje (volgens website geel) en bij < 0% rood (volgens website oranje).

Deze ratio is bij de gemeente Waddinxveen voor de komende jaren (licht) positief.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk (jaar t) in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde (jaar t-1). Volgens de website 'staatvan.zuid-holland.nl' is de kleur bij een ratio van < 95% groen, bij 95% - 105% oranje (volgens website geel) en bij > 105% rood (volgens website oranje).

De tarieven zijn bij de gemeente Waddinxveen iets hoger dan gemiddeld in Nederland. Door stijging van met name het tarief voor de afvalstoffenheffing lijkt het verschil met het landelijke gemiddelde groter te worden. Echter een stijging de tarieven zal naar verwachting ook bij andere gemeenten aan de orde zijn. Hierdoor zal het landelijk vergelijkingsgetal hoger worden.

Financiële kengetallen begroting 2020 – 2023 in samenhang

De gemeente Waddinxveen is een ontwikkelgemeente. Dit betekent dat de financiële omvang van de begroting jaarlijks wisselt. Dit is van invloed op het verloop van de Netto schuldquote, de Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, de Solvabiliteit en de Grondexploitatie ratio, die hierdoor een grillig karakter kunnen vertonen.

Bij deze begroting is de liquiditeitsprognose geactualiseerd. Het is verwachting dat eerst in 2022 nieuwe financiering aangetrokken dient te worden.

De komende jaren daalt de omvang van het eigen vermogen licht. Hierdoor zal de Solvabiliteitsratio naar verwachting verder iets verslechteren. Daar staat tegenover dat de grondexploitatie ratio sterk zal verbeteren. De Belastingcapaciteit is met de huidige landelijke vergelijking ongunstig. Naar verwachting zal het landelijke vergelijkingstarief ook toenemen.